

26.04.2023

Huijareita vai amatöörejä?

Markkinat ja kysyntä tarjoavat aina mahdollisuuden myös huijareille ja kyseenalaisella toiminnalla. Näin on myös tieteellisen julkaisemisen markkinoilla, jossa tutkijoiden paine ja tarve julkaisemiseen luovat kysynnän, johon huijarit luovat tarjontaa.

Tiedejulkaisemisen kentällä on jo pitkään liikkunut saalistajia (predatory publishers), jotka hyväksikäyttävät tutkijoiden tarvetta julkaista, mutta eivät tarjoa riittäviä ja laadukkaita julkaisupalveluita. Tällaisia julkaisijoita kiinnostaa enemmän julkaisumaksujen veloittaminen, kuin julkaisuprosessin tai vertaisarvioinnin laatu.

Saalistaja ei ole ehkä paras sana kuvaamaan tällaisia julkaisijoita, mutta se on jo vakiintunut ilmaisu, jolla kuvataan heikkolaatuista, kyseenalaista ja usein myös epärehellistä tieteellistä julkaisutoimintaa.

Tapaus MDPI

Suomessa julkaisukanavan valintaa ohjaa merkittävässä määrin Julkaisufoorumi ja usein JUFO-luokitus tuntuukin olevan ensisijainen kriteeri julkaisukanavan valinnassa. Tähän vaikuttaa tietysti myös tämänhetkinen yliopistojen rahoitusmalli, jossa JUFO-luokitus määrittää julkaisuista saatua rahoitusta.

Julkaisufoorumin paneeleissa pohditaan julkaisusarjojen ja kustantajien laatukriteereitä useamman asiantuntijan voimin. Toisinaan tutkijayhteisön sisällä on näkemyseroja lehtien ja kustantajien laadusta.

Yksi viime vuosina yliopistoissa ympäri maailmaa paljon keskustelua herättänyt kustantaja on MDPI. Se on sveitsiläinen yli 400 lehteä julkaiseva open access -kustantaja, jonka toiminta rahoitetaan kirjoittajilta perittäviltä julkaisumaksuilla (article processing charge, APC). Julkaisufoorumista löytyvistä MDPI:n lehdistä suurin osa on tasolla 1. Vuonna 2021 Jyväskylän yliopiston tutkijat julkaisivat MDPI:n lehdissä 60 artikkelia, vuonna 2022 artikkeleita julkaistiin 107.

Myös me Avoimen tiedon keskuksessa (OSC) saamme MDPI:n lehdistä usein kysymyksiä, koska tutkijat suhtautuvat sen toimintaan epäillen. Tyypilliset huolenaiheet tutkijoilla ovat olleet MDPI:n harjoittama aggressiivinen sähköpostiviestintä ja vertaisarviointiprosessin toteutus.

Vaikka mustat ja valkoiset listat ovat houkutteleva keino erotella hyvät huonoista, kannattaa listoihin suhtautua varauksella, jos arviointiprosessia tai kriteereitä ei ole avattu selkeästi.

Viime aikoina MDPI on ollut taas esillä, kun Predatory reports-sivusto lisäsi kaikki sen lehdet omalle [mustalle listalleen](#). Vaikka mustat ja valkoiset listat ovat houkutteleva keino erotella hyvät huonoista, kannattaa listoihin suhtautua varauksella, jos arviointiprosessia tai kriteereitä ei ole avattu selkeästi.

MDPI:n tapausta ovat ansiokkaasti käsitelleet Julkaisufoorumin Janne **Pölönen** ja Elina **Pylvänäinen** kirjoituksessaan, jossa he myös avaavat tarkemmin sitä, miten esimerkiksi suuri julkaisumäärä ja nopea julkaisuprosessi voivat murentaa luottamusta lehteen.

Lue lisää: [MDPI, Predatory Reports ja julkaisutoiminnan harmaa alue](#)

Laatua kannattaa vaatia

Tutkijoiden työhön kuuluu oleellisesti pyrkimys nähdä pintaa syvemmälle, ja kriittistä tarkastelua olisi hyvä kohdistaa myös niihin työkaluihin, joiden avulla he tutkimustuloksiaan jakavat eli tieteellisiin julkaisukanaviin ja yleisemminkin tieteelliseen julkaisutoimintaan. Tutkijan on turha käyttää aikaa julkaisijoihin, jotka eivät hoida työtään kunnolla ja joiden lehdissä julkaiseminen voi pahimmillaan olla dismeriitti. Julkaisumaksut, tutkijayhteisössä arvostettu brändi tai korkea jufoluokka eivät automaattisesti takaa laadukasta julkaisutoimintaa.

Kaikki epäilystä herättävät lehdet eivät kuitenkaan ole saalistajia, joka hamuavat paha-aavistamattomien tutkijoiden käsikirjoituksia julkaisumaksujen kiilto silmissään.

Tutkijoiden olisikin tärkeää tunnistaa laadukkaat julkaisukanavat, erottaa hyvät akanoista ja huijarit amatööreistä ja valita tavoitteilleen ja tutkimukselleen sopivin julkaisukanava. Julkaisijat ja julkaisukanavat ovat tutkimusta ja tutkijoita varten, joten tutkijoiden kannattaa tarvittaessa vaatia parempaa palvelua. Tutkijat voivat edellyttää vertaisarvioinnin läpinäkyvyyttä ja sitä, että heillä säilyvät tekijänoikeudet omaan työhönsä ja että he saisivat työnsä avoimeksi vähintään rinnakkaistallentamalla.

Kaikki epäilystä herättävät lehdet eivät kuitenkaan ole saalistajia, joka hamuavat paha-aavistamattomien tutkijoiden käsikirjoituksia julkaisumaksujen kiilto silmissään. Huonosti avattujen arviointikriteerien ja subjektiivisten mustien listojen sijaan kannattaa opetella arvioimaan julkaisukanavien laatua itse.

Apuvälineitä lehden laadun tunnistamiseksi

Me OSC:ssä opetamme saalistajalehtien ja -julkaisijoiden tunnistamista koulutuksissamme, ja meiltä kannattaa aina kysyä apua, jos joku julkaisukanava epäilyttää. Erilaiset laatukriteeristöt, kuten esimerkiksi open access -lehtien tietokanta [DOAJ](#) (Directory of Open Access Journals), tarjoavat hyvän lähtökohdan julkaisukanavien arviointiin. Tietoa tieteellisen julkaisemisen hyvistä käytänteistä on koottu myös muun muassa [Julkaisufoorum](#), [TENKin](#) (Tutkimuseettinen neuvottelukunta) ja [COPEn](#) (Committee on Publication Ethics) sivuille.

Jyväskylän yliopiston tutkijat voivat käyttää julkaisukanavien arvioinnin apuna OSC:n hankkimaa [Cabells-tietokantaa](#). Palvelussa on kaksi osiota: Journalytics ja Predatory Reports, jotka tunnettiin aiemmin nimillä Cabells Whitelist ja Blacklist. Ensin mainittu tarjoaa tietoa lehtitarjonnan kartoittamisen ja julkaisukanavan valinnan tueksi: tietokannassa esitellään yli 11 000 tieteellistä lehteä metriikkatietoineen sekä käsikirjoituksen lähettämiseen ja vertaisarviointiin liittyvine yksityiskohtineen.

Cabellsin Predatory Reports on asiantuntijoiden arvioihin perustuva luettelo epäilyttävistä julkaisukanavista. Tarkasteluun otetut lehdet tutkitaan saalistajalehdille tyypillisten piirteiden varalta. Cabellsin arviointilautakunta (Predatory Behaviors Review Board) pisteyttää lehdet niiden toiminnassa havaittujen rikkeiden vakavuuden mukaan. Hälytysmerkkejä ovat esimerkiksi maksuja, julkaisukäytäntöjä ja vertaisarviointia koskevat virheelliset tai epäuskottavat väittämät ja epäjohtonmukaisuudet. Lehti päätyy Cabellsin Predatory-listalle, kun sen rikkomuksista saamat pisteet ylittävät tietyn kynnyksen. Cabellsin käyttämä kriteeristö löytyy täältä: [Predatory Reports Criteria 1.1](#)

Avoimen huippulehden ja häikäilemättömän saalistajajulkaisun väliin mahtuu tieteellisten lehtien koko kirjo.

Cabellsin listauksen ansioksi voidaankin laskea nimenomaan arvioinnin läpinäkyvyys: jako laadukkaiden ja heikkolaatuisten julkaisukanavien välillä ei ole yksiselitteinen (toisin kuin nk. mustat listat ohjaavat ajattelemaan), vaan avoimen huippulehden ja häikäilemättömän saalistajajulkaisun väliin mahtuu tieteellisten lehtien koko kirjo. Tutkijan tehtäväksi jää arvioida, onko julkaisukanava hänen kallisarvoisen aikansa ja työnsä arvoinen.

Muistilista lehden laadun arviointiin:

- Onko lehdellä ISSN-tunnus ja löytyvätkö sen tiedot [ISSN-portaalista](#)?
- Vaikuttavatko lehdessä aiemmin julkaistut artikkelit laadukailta?
- Onko lehden kustantaja ilmoitettu selkeästi ja yhteystietoineen?
- Onko julkaisulla ammattimainen toimituskunta? Koostuuko se todellisista ja tehtävän kannalta pätevistä ihmisistä?
- Onko vertaisarviointiprosessia kuvattu riittäväällä tarkkuudella ja onko se uskottava?
- Tarjoaako lehti selkeät ohjeet kirjoittajille?
- Onko lehden perimät julkaisumaksut ilmoitettu selkeästi?
- Löytyykö lehti luotettavista evaluointikriteeristöistä (esim. Julkaisufoorumi, DOAJ) ja onko sitä indeksoitu muihin luotettaviin tietokantoihin?
 - [Julkaisufoorumin luokitteluperusteet](#)
 - Vaatimukset DOAJ-rekisteriin hyväksyttävälle lehdille: [Basic criteria for inclusion](#)
- Lehden arvioinnin tukena voi käyttää esimerkiksi [Think. Check. Submit. -tarkastuslistaa](#)

Arto Ikonen & Sanna Toivola

Avoimen tiedon keskus (OSC)

openpublishing@jyu.fi

Haluatko kirjoittaa OSC Blogiin? Ota yhteyttä julkaisukoordinaattori [Sini Tuikkaan](#).

Blogiteksti on lisensoitu [Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](#).